

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
ЮРИДИЧНІ ОСОБИ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Студента 2 курсу, 6м групи,
спеціальності 081, «Право»
спеціалізації «Цивільне право
і процес»

Антоненка Івана
Віталійовича

Науковий керівник
к.ю.н., доц.

Тищенко Юлія
Вікторівна

Гарант освітньої програми
д.ю.н.

Примак Володимир
Дмитрович

Київ 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	
1.1. Поняття юридичних осіб в міжнародному приватному праві.....	7
1.2. Особистий закон юридичної особи та критерії його визначення.....	13
1.3. Зміст особистого статуту юридичної особи в міжнародному приватному праві.....	20
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІЧНІ ВИДИ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	
2.1. Правовий статус транснаціональних корпорацій в міжнародному приватному праві.....	23
2.2. Особливості створення та діяльності офшорних компаній.....	31
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43

ВСТУП

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що в умовах глобалізації та прагнення нашої держави інтегруватися в європейське співтовариство, зокрема в світлі Угоди про асоціацію, законодавство України адаптується до законодавства ЄС, зростає увага, втому числі і до визначення особистого закону та національності юридичних осіб. Аналіз наукових праць та практики показує, що в наш час існують різноманітні підходи до розуміння особистого закону юридичної особи. Зазначене негативно впливає на розвиток міжнародних економічних відносин, оскільки може призвести до виникнення проблеми «подвійної національності» юридичної особи, подвійного оподаткування, складнощів із визнання організації банкрутом або накладення арешту на її статутний капітал тощо.

В сучасних умовах ведення господарської діяльності багато підприємств все частіше змушені шукати шляхи зменшення податкового тягара через значне податкове навантаження в більшості країн світу. Найбільше використовується мінімізація податків через виведення капіталу в офшорні зони. Проблема використання у зовнішньоекономічній діяльності офшорних зон в даний час постало перед Україною особливо актуально, зокрема щодо виконання євроінтеграційних зобов'язань нашої держави щодо боротьби з відмиванням коштів, отриманих злочинним шляхом. Тому дослідження визначення правового статусу юридичних осіб в міжнародному приватному праві вбачається вкрай необхідним.

Стан дослідження проблеми. При написанні даної роботи теоретичну основу склали праці таких науковців, як Е.Р. Кибенко [44], В.І. Кисіля [35], Н.В. Погорецької [54], А.А. Степанюк [58], Г.С. Фединак [63], Р.В. Чорнолуцького [67], В.Л. Чубарева [68] та інших.

Метою дослідження є виявлення і теоретичне осмислення основних проблем правового статусу юридичних осіб в міжнародному приватному

праві, а також обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення законодавства в цій сфері.

Поставленою метою обумовлені наступні **завдання**:

- визначити поняття юридичної особи в міжнародному приватному праві;
- встановити критерії визначення особистого закону юридичної особи в міжнародному приватному праві;
- дослідити зміст особистого статуту юридичної особи в міжнародному приватному праві;
- проаналізувати правовий статус транснаціональних корпорацій в міжнародному приватному праві;
- визначити особливості створення та діяльності офшорних компаній.

Об'єктом дослідження є правовий статус юридичної особи в міжнародному приватному праві, суспільні відносини щодо його реалізації.

Предметом є юридичні особи в міжнародному приватному праві та принципи і норми міжнародного приватного права, що регулюють їх правовий статус.

Методи дослідження: при проведенні дослідження використовувались загальнонаукові та спеціальні методи наукового пошуку, зокрема, історичний метод, метод теоретико-правового аналізу, формально-логічний, системно-функціональний метод, метод узагальнення, а також інші методи наукового дослідження. За допомогою історичного методу вдалося дослідити розвиток і становлення поняття юридичної особи в міжнародному приватному праві. При виконанні кваліфікаційної роботи був використаний метод теоретико-правового аналізу, який застосовувався з метою вивчення наукових позицій та думок, а також норм вітчизняних законодавчих актів, рішень судів та узагальнення судової практики щодо способів визначення особистого закону юридичної особи в міжнародному приватному праві. Були виявлені певні недоліки,

прогалини та суперечності у чинному законодавстві, через які належним чином не врегульований механізм встановлення правового статусу транснаціональних корпорацій в міжнародному приватному праві. Із застосуванням формально-логічного методу була опрацьована наукова література стосовно теми дослідження і аналізувалась практика механізму визначення особистого закону юридичної особи в міжнародному приватному праві. Системно-функціональний метод надав можливість дослідити особливості створення та діяльності офшорних компаній. За допомогою методу узагальнення було зведено в єдине ціле окремі вимоги, які передбачені для змісту особистого статуту юридичної особи в міжнародному приватному праві, а також узагальнено недоліки законодавства щодо регулювання механізму визначення особистого закону юридичної особи в міжнародному приватному праві та встановлення правового статусу транснаціональних корпорацій в міжнародному приватному праві.

Наукова новизна полягає у дослідженні основних питань правового статусу юридичних осіб в міжнародному приватному праві, з'ясуванні практичних проблем визначення національності юридичних осіб. Зокрема, положення наукової новизни притаманні сформульованим пропозиціям щодо вдосконалення законодавства з питань правового статусу офшорних та транснаціональних компаній. Деякі питання, які розглядаються у даній випусковій кваліфікаційній роботі було викладено у статті «Особистий закон юридичної особи та способи його визначення», що опублікована у збірнику наукових статей «Цивільне та комерційне право: виклики сьогодення». К.: Київ. нац. торг.-економ. ун-т, 2020.

Практична цінність результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані при підготовці пропозицій по внесенню змін до законодавства щодо вдосконалення правового статусу юридичних осіб в міжнародному приватному праві.

Структура роботи. Дана випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, що включають п'ять підрозділів, висновків та пропозицій, а також списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 51 сторінка, з яких 42 сторінки основного тексту. Список використаних джерел складається з 71 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

1.1 Поняття юридичних осіб в міжнародному приватному праві

Юридична особа як учасник міжнародних відносин в наш час є об'єктом пильної уваги. Сьогодні основними питаннями, які постають перед учасниками цих відносин, є ознаки юридичної особи та функції. Крім того, звертають увагу на умови участі суб'єктів в правових відносинах. В наш час юридичні особи представляють не тільки інтереси підприємців. Вони також використовуються в некомерційних цілях. Проте, в багатьох державах цей правовий інститут не визначають, або визначають, але не розгорнуто, не зважаючи на наявність чітко визначеної процедури заснування та функціонування юридичних осіб.

На сьогоднішній день науковцями запропоновані сучасні шляхи законодавчого регулювання діяльності товариств. Країни з розвинутою ринковою економікою напрацьовували методи організаційно-правового оформлення та регулювання діяльності юридичних осіб протягом багатьох десятиріч. Ці процеси спонукали до створення нормативної бази. В країнах ЄС відбувається процес розвитку законодавства про компанії у вигляді уніфікації нормативних актів [39, 50, 62].

Проте, шляхи регулювання діяльності окремих різновидів організацій не можуть подолати національний характер різних країн. Кожна країна володіє своїми підходами щодо тлумачення правових термінів та визначено свої правила створення підприємств у різних сферах господарювання [40, 51].

Сьогодні суб'єкти міжнародних відносин в процесі ведення підприємницької діяльності постійно взаємодіють. Заснування та

реєстрація вищевказаних утворень здійснюється згідно порядку, який визначений законом. Ці організації отримують цивільну правоздатність та дієздатність, вони можуть бути позивачами та відповідачами в суді. Такі суб'єкти згідно з законодавством деяких країн, в тому числі й українського, а саме ст. 80 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [17], наділяються статусом юридичної особи.

Юридичною особою в Україні є особа, яка створюється в порядку, визначеному законодавством, має майно, права, обов'язки, власну назву, організаційну єдність, а також виступає учасником цивільних правовідносин та господарського обороту, несе відповідальність за невиконання умов договору тощо.

Проаналізувавши українське та зарубіжне законодавство, можна визначити такі основні ознаки юридичних осіб:

- реєстрація у встановленому законом порядку;
- організаційна єдність, тобто наявність певної структурної системи;
- здатність бути позивачем та відповідачем у суді;
- майнова відокремленість;
- майнова відповідальність за зобов'язаннями;
- цивільна правоздатність та дієздатність;
- участь від власного імені в цивільному обігу [69].

Однією з основних ознак юридичної особи є її правосуб'єктність. В міжнародному приватному праві завжди поставало питання про правосуб'єктність юридичних осіб. В сучасних законодавстві й практиці багатьох держав у світі визнається теза, що юридична особа може користуватися такими самими цивільними правами та обов'язками, якими володіє фізична особа, крім тих, які за своєю характером можуть належати лише людині. Таке положення також визначено в ч. 1 ст. 91 Цивільного кодексу України [17], ч. 1 ст. 47 Цивільного процесуального кодексу України від 18.03.2004 № 1618-IV [18], Конституції України [1].

Так, аналіз практики ЄСПЛ дає підстави стверджувати, що повністю співпадають передбачені ст. 6 Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. [8] процесуальні (процедурні) права фізичних та юридичних осіб, а саме: право на ефективні засоби правового захисту і право на справедливий і публічний судовий розгляд справи в розумний строк незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону. Саме ці права забезпечують захист матеріальних прав через якісні та справедливі судові процедури [55].

Зокрема, вищевказане положення впливає із рішень у справах «East/West Alliance Limited проти України», «Совтрансавто-Холдинг проти України» та «Агротехсервіс проти України» [30].

Вважають, що правосуб'єктність юридичної особи залежить від країни-заснування. Таке положення виникло через думку, що якщо країна надає дозвіл на заснування юридичної особи, тому й правосуб'єктність такої особи повинна регулюватися системою права відповідної країни [33, с. 48]. Тому ми робимо висновок, що національність певної організації можливо визначити лише відповідно до права тієї держави-засновника. Тобто, основним критерієм, відповідно до якого визначають національності юридичних осіб є фактичний взаємозв'язок юридичної особи з конкретним правопорядком.

Юридична особи може мати як універсальну правоздатність, що дає їй право бути учасником у будь-яких цивільних правовідносинах, так і спеціальну, відповідно до якої організація бере участь у відносинах, які прописані в установчих документах або визначені в законі. Загальновідомо, в ЦК України встановлено універсальний характер правоздатності товариств. Це положення визначено відповідно до сьогоденних світових тенденцій розвитку цивільного законодавства [59].

В сучасних умовах економічного розвитку країн спостерігають величезне різноманіття організаційно-правових форм юридичних осіб та їх

назв, проте виділяються загальні принципи, що допомагають встановити найбільш популярні світові класифікації цих суб'єктів права. Так, в залежності від порядку створення вирізняються юридичні особи публічного права, що створені на основі публічного акту розпорядчим шляхом, та юридичні особи приватного права, що створюються приватноправовим актом нормативно-явочним або дозвільним шляхом.

Однією з основних ознак юридичних осіб публічного права є те, що вони мають владні повноваження. Серед таких юридичних осіб виділяють різні адміністративні одиниці та державні органи. Приміром, у Франції до юридичних осіб публічного права належать департаменти та громади, в Італії до таких осіб належать провінції та комуни, у Німеччині – землі [54].

Юридичними особами приватного права є суб'єкти господарювання, які розділяють на одноосібні та колективні. Першими здебільшого володіють або одна особа або родини. Вони відповідають за зобов'язання усім майном товариства та всім особистим майном. Переважно, назва фірми одноосібної організації сходиться з іменем і прізвищем його господаря. У Німеччині одноосібне підприємство називається «Einzelunternehmung» чи «Einzelfirma», у Франції – «Entreprise individuelle», у Великій Британії – «Ownership», у США – «Individual proprietorship». У світі одноосібними підприємствами зазвичай є дрібні та середні підприємства, хоча існують величезні корпорації родинного типу [59].

В залежності від природи об'єднання виділяються «об'єднання осіб» (повні та командитні товариства у континентальній системі права, або партнерства в – англо-американській) та «об'єднання капіталів» (акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю – в континентальній системі права, або корпорації – в англо-американській) [60]. Об'єднання осіб базується на особистому довірчому характері взаємозв'язків їх учасників, а об'єднання капіталів має за основу майнові зв'язки [68, с. 327].

«Об'єднання осіб» і «об'єднання капіталів» поділяються за видом відповідальності їх учасників за зобов'язаннями підприємства. Якщо учасники відповідають за зобов'язаннями юридичної особи всім майном, яким вони володіють, то маються на увазі товариства або партнерства (Partnership); коли відповідальність учасників обмежується їх майновими вкладками, — це корпорація (Corporation). Отже, іноземні юристи не завжди розуміють термінологію українського законодавства, оскільки відповідно до Цивільного [17], Господарського кодексів України [15], Закону України «Про господарські товариства» [19] товариствами є суб'єкти господарювання як з повною (повні та командитні товариства), так і з обмеженою відповідальністю (акціонерні товариства та ТОВ) [41].

В закордонному праві розрізняють товариства, які створені відповідно до загальної судової практики чи Common law (британська правова модель) і за цивільним правом (правова модель континентальної Європи). Британське Common law не зважає на незалежну сутність товариства і про наділення його статусу юридичної особи. Згідно з судовою практикою Великої Британії, учасник юридичної особи не може бути боржником цього товариству, позаяк особа не може бути винна сама собі. Отже, товариство та його учасники не є відокремленими [37].

Наведемо приклади визначення юридичної особи, що містяться у законодавстві деяких країн.

Зокрема, в чинному Німецькому цивільному уложенні 1896 р. (надалі - НЦУ) міститься окрема глава, яка має назву "Юридичні особи". Відповідно до цієї глави виділяються товариства та установи. Зазначається, що товариства можуть бути без мети ведення господарчого підприємництва (§ 21), та з метою ведення господарчого підприємництва (§ 22). Крім того, в німецькому праві визнаються юридичними особами об'єднання осіб, капіталів і також об'єднання цільового майна [49, с. 9].

У країнах з англійською правовою моделлю регулювання здійснюється на основі Закону «Про товариства» 1890 р. (Partnership Act), відповідно до якого товариство визначається як стосунки, що утворилися між особами, які разом господарюють і мають на меті отримання прибутку. Також товариство може вважатися різновидом угоди, через те що воно базується на письмовій угоді учасників. Кожен з учасників товариства вважається агентом і одночасно принципалом стосовно інших учасників [38, с. 215].

Ми дійшли висновку, що в англійській моделі організація не є юридичною особою й не має особистої правоздатності, яка б різнилася від правоздатності його учасників. Тому юридичну особу в даному випадку слід вивчати як взаємини між двома чи більше особами, а не як організацію, що створена цими особами й є самостійною від них.

В континентальній Європі товариства відрізняються від британських. Оскільки правові системи Європи засновано на дуалізмі права, виділяються відповідно цивільні і торгові товариства. Крім того, за законодавством більшості європейських країн, товариство є юридичною особою (§ 105 Німецького торгового уложення; статті 20, 21 і 22 Французького торгового кодексу; статті 75 і 85 Торгового кодексу Іспанії) [67, с. 57]. Відповідальність учасників товариства є необмеженою і солідарною.

Отже, поняття юридичної особи нормативно визначено не в усіх правових системах, проте можна виділити її основні ознаки, а саме: реєстрація у встановленому законом порядку; організаційна єдність, тобто наявність певної структурної системи; здатність бути позивачем та відповідачем у суді; майнова відокремленість; майнова відповідальність за зобов'язаннями; участь від власного імені в цивільному обігу; цивільна правоздатність та дієздатність.

1.2 Особистий закон юридичної особи та критерії його визначення

В умовах розвитку сучасного світу відбувається активна співпраця юридичних осіб. Слід відзначити, що підприємницька та інша діяльність юридичних осіб не обмежуються лише кордонами держави, де вони були створені, а може поширюватися на територію інших держав. Це зумовлює виникнення питання визначення правового статусу товариств та організацій. Сутність цього статусу та господарської діяльності юридичних осіб обумовлюються насамперед їх належністю до певної держави. Власне «національність» і є підґрунтям їх «особистого статуту».

У всіх країнах організації можна поділити на «національні» та «закордонні». Коли юридичні особи функціонують за кордоном, то на їх діяльність впливають дві правових систем регулювання – порядки національного права країни місця функціонування і системи національного права країни походження («особистий закон»).

Проте, не існує єдиного критерію дефініції приналежності особи до певної країни.

«Особистий статут» юридичних осіб в доктрині прийнято ще називати «національністю» юридичної особи. Надалі ми так само будемо вживати ці терміни як синоніми. Отже, національність юридичної особи може визначатися декількома способами.

Історично склалися такі теорії формулювання національності юридичної особи: теорії інкорпорації, теорія осілості, теорія ефективного місця діяльності та теорія контролю [57, с. 100].

Теорія інкорпорації є досить розповсюдженою в англо-американській системі права. Ця теорія формулює тезу, що особистим законом певного товариства є право країни, де її утворено та зареєстровано її установчі документи. Ця теорія нині застосовується і в державах континентальної системи права – Росія, Білорусь, Казахстан, Чехія, Словаччина.

Характерний різновид теорії інкорпорації встановлено у Нідерландах, де дотримуються правила, що юридична особа підпорядковується закону тієї держави, де вперше здійснили запис про її реєстрацію [57, с. 101]. Варто підкреслити, що суттєвим недоліком використання цього критерію на підставі даної теорії є можливість вибору більш сприятливого режиму діяльності, тобто місце реєстрації обирається засновниками, чия правоздатність відрізняється від правоздатності юридичної особи, тобто відсутній зв'язок між діяльністю юридичної особи та правом, яке засновники обирають.

Крім того, перевагами критерію інкорпорації є його чіткість та простота встановлення, оскільки адміністративний акт реєстрації певної організації легко ідентифікується у часі та просторі. Також якщо держава, за законами якої юридична особа зареєстрована, не погодить, то вона не може змінити свою національність, а якщо діяльність юридичної особи визнана як небажана для держави реєстрації, вона може усунути цю юридичну особу не лише у своїй країні, але і за кордоном [56, с. 208]. Вважаємо, що безперечною перевагою критерію інкорпорації є також те, що якщо юридична особа вже створена відповідно до законодавства країни реєстрації та якщо її створення не було недійсним, то така юридична особа може перенести місцеперебування своїх органів з однієї країни до іншої, не втрачаючи первинної правосуб'єктності.

Україною були укладені міжнародні договори, якими встановлено, що при визначенні правоздатності юридичних осіб здебільшого застосовується «критерій інкорпорації». Так, ч. 3 ст. 26 Кишинівської конвенції про правову допомогу та правові відносини з цивільних, сімейних та кримінальних справ 2002 р. [9] визначено, що правоздатність юридичної особи формулюється правопорядком сторони, де організацію було засновано. Подібна теза знаходиться в ряді двосторонніх міжнародних договорів про надання правової допомоги у цивільних справах, укладених

Україною (напр., ч. 2 ст. 21 Договору між Україною і Латвійською Республікою про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних, трудових та кримінальних справах 1995 р. [6], ч. 2 ст. 21 Договору між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах 1993 р. [5], ч. 2 ст. 21 Договору між Україною і Республікою Куба про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах 2003 р. [7]).

Друга теорія, яка має назву теорія осілості, стверджує, що для юридичної особи особистим статутом є правопорядок країни, в якій знаходиться її центр правління. Зокрема, під таким центром здебільшого розуміють основний орган управління юридичної особи або місце перебування такого органу. Цю теорію використовують такі держави, як Австрія, Бельгія, Іспанія, Люксембург, Німеччина, Польща, Франція та Швейцарія [35, с. 99].

Так, відповідно до ст. 19 Регламенту (ЄС) № 593/2008 Європейського Парламенту та Ради "Про право, яке підлягає до застосування щодо договірних зобов'язань ("Рим I")" [10] та ст. 23 Регламенту (ЄС) № 864/2007 Європейського Парламенту та Ради "Про право, яке підлягає до застосування щодо договірних зобов'язань ("Рим II")" [11] місцем знаходження товариства, асоціації або юридичної особи є місце знаходження їх центральної адміністрації.

Ще одна теорія, яка здебільшого використовується країнами, що розвиваються, називається теорія ефективного місця діяльності. Її зміст полягає в наступному: певне товариство визначає свій особистий статут відповідно до закону країни, де вона здійснює свою підприємницьку діяльність [32, с. 98]. На нашу думку, це пояснюється бажанням країн, що розвиваються, залучити іноземний капітал для розвитку національного господарства. Вважаємо, що ця теорія є ефективним критерієм визначення національних офшорних компаній.

В період між двома світовими війнами почали використовувати теорію контролю. Оскільки в такий час сторони зазвичай розривають економічні зв'язки, то виникає питання щодо визначення правового статусу іноземних юридичних осіб. Ця теорія була сформульована для боротьби з іноземними компаніями, країна походження яких належала до «ворожого табору». Поштовхом до формування цієї теорії була справа, яка вже стала хрестоматійною, проти компанії «Даймлер», яка розбиралася в одному з британських судів у 1915 році. Нагадаємо, що під час слухань було з'ясовано, що з 25 тис. акцій, які є акціонерним капіталом компанії, лише одна припадає британському підданому, а усі інші – громадянам Німеччини. І хоча компанію «Даймлер» було зареєстровано відповідно до англійського права, суд признав її такою, що є власністю Німеччини та є «ворожою» [34, с. 100]. Згідно з теорією контролю певна організація має національність тієї країни, з якої чиниться контроль та управління її діяльністю. Такою державою зазвичай вважається країна, національність якої мають засновники чи основні акціонери компанії.

Однак, аналізуючи юридичну літературу, ми можемо зробити висновок, що в сучасних умовах жоден з наявних колізійних критеріїв для визначення національності юридичних осіб не може бути ідеальним. Законодавство та правозастосовна практика багатьох держав все частіше відмовляються від «абсолютного» характеру класичних конфліктних критеріїв, замінюючи їх «змішаними критеріями». Це виправдовується важливістю врахування різних аспектів діяльності суб'єктів господарювання, для яких визначена їх національність. При цьому два або більше критеріїв визначення національності часто використовуються одночасно, використовуючи один як основний, а другий як додатковий [61].

Отже, більшість країн світу застосовують у законодавстві кілька критеріїв формулювання особистого закону юридичної особи. Зразком

вживання «змішаного критерію» може слугувати судовою практикою Великої Британії. Дефініція національності юридичних осіб тут має найбільшу важливість для цілей оподаткування. Якщо компанію створено в Сполученому Королівстві, вона буде вважатися британською компанією, не зважаючи на те, де справді буде перебувати центр її контролю. Якщо ж компанію засновано за межами Британії, вона все одно може визнаватися британською, якщо в цій країні є центр її контролю. Доктрина контролювання не може позбавити британської «національності» юридичну особу, створену та зареєстровану за законодавством Великої Британії, незалежно від держави, з якої здійснюється контроль над нею, однак може забезпечити «національний статус» юридичній особі, яка була заснована за межами Сполученого Королівства. Місце інкорпорації – це лише один з фактів, які британський суд бере до уваги при визначенні національності юридичних осіб [35, с. 271].

Вважаємо, що «змішаний критерій» - це найбільш вдалий спосіб розв'язання колізій щодо статусу юридичних осіб. Однак його використання не здатне звільнити від усіх колізій. Гадаємо, що більш ефективним є уніфікація критеріїв визначення «національності» юридичних осіб шляхом укладання міжнародних договорів на універсальному та регіональному рівнях.

Так, згідно з Договором про заснування Європейського співтовариства 1957 р. [4], Декларації про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй від 24.10.1970 [2], Договору про створення Економічного союзу від 24 вересня 1993 [3], на будь-яку компанію, засновану за національними законами, навіть якщо вона контролюється закордонною компанією, має 100%-й іноземний капітал чи здійснює функції філії іноземної компанії, поширюється національний режим. Зазначимо, що саме в межах ЄС процес створення

уніфікованого правового регулювання у сфері статусу юридичних осіб став найбільш послідовним завдяки не тільки міжнародно-договірній уніфікації, а й механізмам наближення та гармонізації законодавства держав-членів [52].

В законодавстві України проблемі особистого закону юридичної особи присвячується ст. 25 Закону України «Про Міжнародне приватне право» від 23.06.2005 №2709-IV (далі – Закон) [58, с. 192]. Згідно з ч. 1 ст. 25 цього Закону, особистим законом певного товариства буде рахуватися правопорядок держави місцеперебування юридичної особи. Таким місцем є країна, у якій юридичну особу було зареєстровано або іншим чином створено відповідно до права цієї країни (ч. 2 ст. 25) [24]. Отже, в Україні, за загальним правилом, національність юридичної особи встановлюється на засадах «критерію інкорпорації» [31, с. 48]. Також ч. 3 ст. 25 Закону формулює і субсидіарне колізійне правило: за відсутності таких умов або якщо немає можливості їх встановити використовується право держави, де перебуває виконавчий орган правління певної організації [24]. Отож, законодавством України за основу прийнято варіант «змішаного критерію», який виходить із застосування критерію інкорпорації як фундаментального та критерію осілості як додаткового для інцидентів, коли неможливо встановити національність юридичної особи за принципом інкорпорації.

Відповідно до Листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.05.2013 № 24-754/0/4-13 українські суди в своїй практиці поняття «іноземна юридична особа» визначають як юридична особа, яка заснована і зареєстрована за межами України у порядку, встановленому законодавством іншої країни. Процесуальна правосуб'єктність іноземних юридичних осіб визначається правом держави, в якій її засновано. Тобто в визначенні національності юридичної особи застосовується теорія інкорпорації [28].

У міжнародних договорах за участю України використовуються ще й інші критерії. Наприклад, Угода між Урядом України та Великою Соціалістичною Народною Лівійською Арабською Джамахірією від 23 січня 2001 року «Про сприяння та взаємний захист інвестицій» передбачає, що термін «юридична особа» означає будь-які організації, зареєстровані чи засновані або інакше належним чином організовані відповідно до законодавства будь-якої з Договірних Сторін, включаючи компанії, асоціації, партнерства, корпорації та інші [13].

У подібній угоді України з королівством Марокко, що ратифікована 11 липня 2002 р., використовується критерії місцезнаходження юридичної особи та контролю [14] тощо.

Отже, юридичні особи відіграють вирішальну роль в економіці будь-якої розвиненої країни або держави, що розвивається. Юридичні особи у своїй діяльності не обмежуються кордонами однієї держави, вони мають право укладати договори і з іноземними партнерами, тобто здійснювати зовнішньоекономічну діяльність. Тому питання визначення національності юридичної особи, її особистого закону, який встановлює обсяг правоздатності юридичної особи, порядок її створення і ліквідації є досить важливими.

Виходячи з вищезазначених положень, визначення національності юридичних осіб регулюється саме загальними положеннями ст. 25 Закону України «Про міжнародне приватне право», тому вважаємо, що перш за все необхідно вдосконалити положення даної статті, а саме врахувати інші критерії, які містяться в міжнародних договорах. Так, з урахуванням існування такого об'єктивного явища, як офшорні зони та існування практики виведення свого підприємства з-під юрисдикції своєї держави в умовах недосконалого податкового законодавства та скрутного економічного становища, пропонуємо внести доповнення до статті 25 Закону, а саме, в якості допоміжного критерію щодо визначення

національності юридичної особи вважати також критерій контролю та застосовувати його до таких компаній, які реєструються в офшорній зоні. Сприйняття викладених пропозицій законодавцем сприятиме, на наш погляд, підприємницькій діяльності та економічному розвитку України.

1.3 Зміст особистого статуту юридичної особи в міжнародному приватному праві

Юридичні особи визначаються як основні суб'єкти приватного права. Вони тісно пов'язані з таким поняттям як «особистий статут». В теорії визнаним є твердження, що юридична особа має відношення до певної держави, в законодавстві якої визначається її особистий статут.

А.С. Довгерт стверджує, що в особистому статуті чітко визначені питання порядку заснування, реорганізації та ліквідації юридичної особи; організаційної форми та правоздатності; питання правонаступництва щодо прав і обов'язків юридичної особи, що припиняється; вимоги до структури органів правління товариств, їх компетенції та порядку реалізації своїх повноважень; взаємовідносини організацій з їх засновниками та учасниками, порядок набуття та реалізації учасниками юридичної особи своїх прав та обов'язків; здатність юридичної особи відповідати за зобов'язання; вимоги до назви юридичної особи [35, с. 268].

В законодавстві зарубіжних країн особистий статут має подібний зміст. Так, згідно зі ст. 155 Закону Швейцарії «Про міжнародне приватне право» від 1987 року в особистому статуті юридичної особи визначені такі питання:

- юридична природа товариства;
- порядок заснування та ліквідації;
- правоздатність та дієздатність;
- найменування юридичної особи;

- організаційна структура;
- відносини між юридичною особою та її учасниками;
- відповідальність за порушення норм корпоративного права та за зобов'язаннями;
- повноваження осіб, які діють від імені юридичної особи.

Подібні визначення змісту особистого статуту юридичної особи знаходяться у ст. 25 Закону Італії «Про реформу італійської системи міжнародного приватного права» від 1995 року, ст. 33 Цивільного кодексу Португалії від 1966 року, ст. 42 Закону Румунії «Про регулювання відносин міжнародного приватного права від 1992 року [36, с. 200].

Таким чином, ми робимо висновок, що в українському законодавстві та законодавстві іноземних країн зміст особистого статуту юридичної особи є подібним. А також, що він використовується для визначення правового статусу іноземної юридичної особи як незалежного суб'єкта права, що приймає участь в цивільному обороті.

Як правило, іноземним юридичним особам в Україні надають національний режим або режим найбільшого сприяння. Національний режим передбачає використання такого ж обсягу прав, який використовує національні юридичні особи. Він надається у визначених сферах діяльності. Режим найбільшого сприяння означає, що юридична особа в певній державі отримує однаковий обсяг прав або принаймні не менший за той, який мають особи будь-якої іншої держави походження [47, с. 103].

Правовий статус іноземних юридичних осіб та порядок їх функціонування в Україні встановлюють внутрішнім правопорядком України, включаючи і міжнародні договори за участю України. Відповідно до ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 № 1906-IV чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною

національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства [23]. Серед таких договорів, слід виділити договори з питань торговельно-економічного співробітництва, заохочення та взаємного захисту інвестицій, запобігання подвійному оподаткуванню, міжнародного перевезення вантажів тощо, які застосовуються при укладенні договорів купівлі/продажу товарів та товарообмінних договорів між українськими суб'єктами підприємницької діяльності та іноземними суб'єктами підприємницької діяльності незалежно від форм власності та видів діяльності.

Крім того, на нашу думку, заслуговує на увагу те, що поняття «особистий статут» юридичної особи вважається досить неоднозначним в міжнародному приватному праві, оскільки він абсолютно по-різному пояснюється в правотворчості різних країн. Однією з проблем у вживанні визначення поняття «особистий закон» є застосування в багатьох правових актах синоніма «особистий статут». Однак в правовій системі немає обґрунтування і офіційного закріплення цих термінів як синонімів. У міжнародному приватному праві використовується поняття «*lex societatis*» і має на увазі переклад та застосування терміна «особистий статут» як синонім терміну «особистий закон». Ми пропонуємо вдосконалити українське цивільно-процесуальне та господарсько-процесуальне законодавства та визначити поняття «особистий закон» і «особистий статут» тотожними і такими, що мають однакову правову силу. Для цього вбачаємо за необхідне внести зміни в ст. 25 Закону України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 №2709-IV. Зміни, на наш погляд, дозволять правознавцям коректно використовувати дане поняття.

РОЗДІЛ 2

СПЕЦИФІЧНІ ВИДИ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

2.1 Правовий статус транснаціональних корпорацій в міжнародному приватному праві

В умовах сучасного процесу глобалізації дуже велику роль мають транснаціональні корпорації, які здійснюють свою діяльність у багатьох країнах світу. Сьогодні економічне зростання та технологічний прогрес в будь-якій країні базується на функціонуванні транснаціональних компаній. Крім того, ТНК мають особливий вплив не тільки на господарство різних країн, а й на політичні відносини.

В рамках трансформування ринку великого впливу міжнародних процесів зазнає й Україна. Найбільше це має відношення до сфер, що найбільше інтегровані у світове господарство. Однією з найголовніших галузей є експорт паливних ресурсів до Європи. Транснаціональні корпорації мають велике бажання поширити свій вплив і на інші сфери виробництва.

Як стверджують світові фахівці, національний капітал має можливість тримати конкуренцію з транснаціональними корпораціями тільки тоді, коли він сам структурований у сильні господарські об'єднання та може здійснювати підприємницьку діяльність. Саме через це завданням перебудови української економіки передбачається створення фінансово-промислових груп, які зможуть забезпечити збільшення виробництва і створять відповідні передумови для розвитку національної індустрії. Керівництвом країни поставлене завдання щодо формування та реалізації заходів, які спрямовані на створення таких структур.

Багатонаціональні корпорації почали масово поширюватися у світі в повоєнні роки в середині ХХ-го століття. Процес інтернаціоналізації капіталу мав переважно історичне підґрунтя. Країни Європи були переповнені американськими продуктами, а у Великій Британії, Німеччині та інших країнах американські корпорації витісняли вітчизняних виробників з ринку. У 50-60 роки ХХ-го століття велика конкуренція спричиняла збільшення кількості підприємств, розшукування в інших країнах нових ринків збуту, дешевої робочої сили, що зменшувало б розходи підприємств [66, с. 270].

Транснаціональна корпорація – різновид об'єднання капіталу, коли материнська компанія має філії та дочірні компанії за кордоном, здійснює управління їх функціонуванням. Нині ТНК мають під своїм контролем 80% патентів та ліцензій на нову техніку та технології, 63% зовнішньої торгівлі. ТНК забезпечує постачання 90% світового ринку пшениці, кави, кукурудзи, тютюну, залізної руди, 80% - чаю та олова, 75% - сирої нафти та натурального каучуку. ТНК також контролюють 50 % світового промислового виробництва, 70% торговельних міжнародних операцій і 80% фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. До цих структур відносяться виробничі концерни, транснаціональні банки, страхові і телекомунікаційні компанії, інвестиційні та пенсійні фонди. Найбільші ТНК володіють бюджетами, які є більшими за бюджети деяких країн світу. Завдяки цьому компанії мають суттєвий вплив на політичну ситуацію різних держав. Країни, що розвиваються, турбуються через те, що ТНК допомагають країнам, які експортують капітал, контролювати видобування природних ресурсів і керувати провідними галузями виробництва. Бувають випадки, коли така занепокоєність започатковує непідробні суперечки. Через це питання правового регулювання діяльності транснаціональних корпорацій – одна з найважливіших в міжнародному приватному праві [65, с. 57].

ТНК в українській літературі мають такі ознаки:

- компанії є економічно єдиними одиницями;
- це самостійні, відокремлені підприємства;
- їх діяльність поширюється за кордоном;
- структурні підрозділи ТНК функціонують в правовому полі держави перебування. [54, с. 75].

ТНК класифікують за великою кількістю критеріїв. За основними рисами виділяють інтернаціональні, багатонаціональні та глобальні корпорації.

Інтернаціональна корпорація – це вітчизняна монополія, яка має закордонні активи. Її виробнича-торгова діяльність відбувається в декількох державах світу. В цілому в інтернаціональних корпораціях перевага надається представникам країн, де вони засновані. Дочірні компанії та філії засновуються за кордоном з метою створення умов для дешевого постачання сировини або для забезпечення закордонних ринків збуту.

Багатонаціональна корпорація – це інтернаціональна корпорація, яка поєднує товариства кількох держав. Основою такого об'єднання є виробничі та науково-технічні засади. Багатонаціональна корпорація є незалежною під час здійснення господарської діяльності у закордонних країнах. Основними властивостями цього виду ТНК виділяють орієнтацію на ринки за кордоном, об'єднання багатонаціонального акціонерного капіталу та заснування багатонаціонального центру керування. Зразком такої корпорації є шведсько-швейцарська компанія Asea Brown Boveri.

Глобальна корпорація – це корпорація, яка об'єднує підприємницьку діяльність, яка відбувається в різноманітних світових державах. Така організація створює в різних країнах складові елементи одного продукту. Глобальні корпорації з'явилися у 80-ті роки ХХ ст., і розвиваються до сьогодні. Щонайбільше до глобалізації прагнуть хімічна, електротехнічна,

електронна, нафтова, автомобільна, інформаційна, банківська та деякі інші галузі промисловості. [64, С. 134-137].

З ціллю формулювання організаційно-правових форм вагомим є розподіл ТНК на холдингові, що мають за основу акціонерну форму контролю та не холдингові, де спеціальні угоди відіграють вирішальну роль в побудові взаємовідносин. Щодо визначення поняття «холдинг» у вітчизняній і літературі інших країн є чимало підходів. Можна стверджувати, що холдингова компанія – це юридична особа, яка контролює ряд інших юридичних осіб. Контроль у холдинговій компанії заснований на володінні акціями дочірніх і залежних компаній. Серед холдингів виділяють чимало типів: управлінські, державні, галузеві та міжгалузеві, регіональні, банківські тощо. До не холдингових ТНК належать консорціуми, стратегічні альянси, що засновано на угодах [37].

Функціонування ТНК регулюється національним законодавством, двосторонніми та багатосторонніми угоди [53]. Внутрішнім законодавством визначається, що діяльність структурних підрозділів ТНК підпорядковується вітчизняним законам. В Україні таке регулювання здійснюється відповідно до Законів України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-XII [21], «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10.09.1991 № 1540а-XII [20], «Про концесію» від 03.10.2019 № 155-IX [22] та інших, а також у низці підзаконних актів, таких як Наказ «Про затвердження Інструкції про порядок реєстрації представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні» № 30 від 18.01.96 [27] тощо.

Характеризуючи взаємодію України та ТНК, можна навести в таблиці транснаціональні корпорації, які представляють галузі української економіки [45].

№	Галузь економіки	ТНК
---	------------------	-----

1	Харчова промисловість	Nestle (Швейцарія), Bunge Limited (США), Cargill (США), Kernel Holding SA (Люксембург), Carlsberg (Данія), Sun Interbrew (Бельгія), Mondelez International Inc. (США), McDonald's (США), Coca-Cola (США), PepsiCo (США), Groupe Lactalis (Франція), Bel Group (Франція), Danone (Франція), KFC (США).
2	Тютюнова промисловість	British American Tobacco (Велика Британія), Japan Tobacco International (Японія), Philip Morris International (Швейцарія), Imperial Tobacco Group (Велика Британія).
3	Торгівля	Metro Cash&Carry (Німеччина), Auchan Group (Франція), JYSK (Данія), Billa – REWE Group (Німеччина).
4	Фінансовий сектор	Raiffeisen Bank International (Австрія), BNP Paribas (Укрсиббанк) (Франція), ABN Holdings S.A. (Люксембург).
5	Страховий ринок	AXA Group (Франція), Vienna Insurance Group (Австрія), UNIQA Group (Австрія), PZU SA (Польща).
6	Телекомунікації	Deutsche Telecom (Німеччина), Telenor group (Норвегія).
7	Інші галузі економіки	Procter&Gamble – побутова хімія (США), Royal Dutch Shell – нафтогазова промисловість (Нідерланди – Велика Британія), Toyota – машинобудування (Японія), Volkswagen AG –

		автомобільна промисловість (Німеччина) та інші.
--	--	---

Останнім часом науковці вирішують питання про визнання за ТНК міжнародної правосуб'єктності. Вони розглядають концепцію міжнародного корпоративного права, на яку підштовхують угоди компаній з різними державами. Проте більша частина фахівців вважають, що угоди, які підписуються між різними організаціями та країнами, є цивільними правочинами та мають відношення до сфери міжнародного приватного права, і те, що не можна вивести компанії з-під дії національних законів [43].

Отже, економічна міць ТНК, їхня можливість впливати на міжнародну політику спричинює виникнення теорій про визнання за ТНК міжнародної правосуб'єктності, формулювання міжнародного права корпорацій. Цілком глибокою є питання суперечки між транснаціональними компаніями та різними державами. Таким чином, на нашу думку, регулювання діяльності ТНК має відбуватися насамперед на міжнародному рівні, їх діяльність повинна здійснюватися згідно з нормами приватного законодавства та незалежно від їх бажання.

Сьогодні не вирішено питання міжнародного регулювання діяльності ТНК, позаяк не прийнято універсальні норми, а чинні нормативні акти мають декларативний характер, бо не створено шляхи їх реалізації. Ця проблема потребує роботи як теоретичної, так і практичної.

Складність правового регулювання полягає в тому, що транснаціональні корпорації діють в різних країнах, які в свою чергу мають різні законодавства. Однак спроби врегулювати їх діяльність все ж таки були. Зокрема, в 1974 році Генеральна Асамблея ООН прийняла Хартію економічних прав і обов'язків держав. У Хартії записано, що держави мають право регулювати і контролювати діяльність ТНК у межах дії національної юрисдикції та вживати заходів проти діяльності, яка

суперечить законам і нормам приймаючої країни. Транснаціональні корпорації не повинні втручатися у внутрішні справи приймальної держави. Кожна держава з урахуванням своїх суверенних прав повинна співробітничати з іншими державами щодо здійснення права, викладеного в цьому підпункті [63, с. 498].

В подальшому були створені спеціальні групи, завданням яких було створити Кодекс поведінки ТНК. У проекті Кодексу сформульовані принципи, якими мають користуватися ТНК у ході своєї діяльності. Основними з них є:

- повага до суверенітету країн, де вони здійснюють свою діяльність;
- підпорядкування законам цих країн;
- повага до цінностей, соціально-культурних цілей і традицій приймаючих країн;
- урахування економічних цілей і завдань політики, що здійснюється в цих країнах;
- утримання від корупції;
- невтручання у внутрішні справи країн;
- відмова від того, щоб займатися діяльністю політичного характеру;
- дотримання законів і постанов, що стосуються обмежень у діловій практиці;
- дотримання положень про передачу технологій та охорони довкілля.

Однак Кодекс не був прийнятий через розбіжності в поглядах представників спеціальних груп під час переговорів.

В Україні також були спроби врегулювати діяльність ТНК, зокрема був прийнятий Закон України «Про фінансово-промислові групи в Україні» від 21.11.1995, однак він втратив чинність.

Наразі основним документом, що регламентує діяльність ТНК, є Закон України «Про режим іноземного інвестування». Він гарантує закордонним інвесторам рівні права з вітчизняними підприємствами, захист від експропріації, вільний вивіз прибутків і дивідендів, певні пільги при проведенні імпорتنих операцій [62]. Однак цього нормативно-правового акта недостатньо для повноцінного та ефективного регулювання діяльності транснаціональних корпорацій.

Крім того, при формулюванні особистого закону ТНК виникають труднощі через глобальний характер їх функціонування, що показує неефективне використання до них критеріїв інкорпорації чи осілості й вимагають використання теорії контролю, відповідно до якої особистий закон певної юридичної особи встановлюється за особистим законом головної компанії.

Проаналізувавши особливості та тенденції здійснення фінансово-господарської діяльності транснаціональних корпорацій на внутрішньому ринку України, ми також відзначаємо їх досить негативний вплив на національну економіку, який полягає в отриманні максимального прибутку при мінімальних вкладеннях. При цьому діяльність ТНК в Україні призводить до формування неефективної структури національної економіки, здійснення тиску на національну валюту, зменшення прибутковості діяльності національних підприємств.

З огляду на сучасний етап розвитку вітчизняної економіки вказана ситуація є неприпустимою. Крім того, вона потребує певних змін шляхом розроблення комплексу відповідних заходів:

- нормативно-правових, що будуть чітко регламентувати діяльність ТНК в Україні та будуть спрямовані на стимулювання їх інвестиційної й інноваційної діяльності саме у нашій країні, зокрема мається на увазі прийняття нового Закону України «Про фінансово-промислові групи в Україні»;

- адміністративних, що зумовлюватимуть жорсткий контроль діяльності ТНК в економічній, соціальній, екологічній сферах;
- регіональних, що регулюватимуть розвиток взаємовідносин регіонів України з транснаціональними корпораціями. Розроблення та послідовна реалізація такого комплексу заходів дозволить збалансувати інтереси й організувати коректну співпрацю між транснаціональними корпораціями та державою та між ТНК і вітчизняними суб'єктами таких взаємовідносин;
- використання теорії контролю при формулюванні особистого закону ТНК, відповідно до якої особистий закон певної юридичної особи встановлюється за особистим законом головної компанії.

2.2 Особливості створення та діяльності офшорних компаній

В сучасних умовах ведення господарської діяльності багато підприємств намагаються знайти шляхи зменшення податкового тягара через значне податкове навантаження в більшості країн світу. Найбільше використовується мінімізація податків через виведення капіталу в офшорні зони. Проблема використання у зовнішньоекономічній діяльності офшорних зон в даний час є досить актуальною для України. Певні складнощі це питання викликає і у сфері міжнародного приватного права. Юридичні особи, зареєстровані в одній країні, здійснюють свою діяльність в іншій. Таким чином, використовуючи загальні критерії визначення національності таких юридичних осіб, наприклад теорії інкорпорації, втрачається визначення дійсного правового зв'язку юридичної особи з певною країною.

Як відомо, метою діяльності сучасних суб'єктів господарювання в господарській діяльності завжди є збільшення своїх прибутків. Водночас вони намагаються мінімізувати податковий тягар. Важливим аспектом

цього є вибір юрисдикції, де діє пільговий режим оподаткування для реєстрації компанії чи здійснення основних видів її діяльності. Такий режим завдяки сприятливому податковому клімату сприяє залученню іноземних інвестицій і створює податкову гавань для іноземних юридичних осіб. Нині нараховується близько 100 юрисдикцій, які вважаються офшорними, серед них найбільш відомими є Багамські острови, Кайманові острови, Антильські острови, Тайвань, Сінгапур, Гібралтар та ін. [50].

Сьогодні у світі багато країн намагаються залучити іноземні інвестиції та підняти власну економіку шляхом створення офшорних зон. Для цього вони визначають в національному законодавстві спрощений порядок реєстрації іноземних юридичних осіб і надають податкові пільги, обсяг яких може бути різним. У таких класичних офшорних центрах, як Британські Віргінські острови чи острови Кука, іноземні компанії повністю звільняються від оподаткування (оподатковуються за нульовою ставкою), незалежно від предмета і видів діяльності компаній. Такі центри називають універсальними офшорними зонами. В інших офшорних юрисдикціях, які називають спеціалізованими офшорними зонами, надаються спеціальні пільги щодо оподаткування окремих видів підприємницької діяльності чи окремих видів компаній або утверджують відносно низькі податкові ставки [70].

Характерними ознаками офшорних юрисдикцій, крім названих вище, вважають відсутність обмежень на ввезення та вивезення капіталів, необхідності отримання спеціальних дозволів чи ліцензій; відсутність вимог щодо мінімального розміру статутного капіталу, мінімальної кількості акціонерів чи учасників, щодо ведення бухгалтерського обліку та проведення аудиторських перевірок, подання фінансової звітності, розкриття фінансово-господарської інформації; забезпечення конфіденційності інформації про засновників та учасників компанії, зареєстрованої в офшорній юрисдикції. Крім того, офшорна юрисдикція ще

й допомагає уникнути можливих ризиків, пов'язаних з політичною чи економічною обставинами [44, С. 366-372].

В офшорних зонах особливістю є жорсткі правила захисту комерційної та банківської таємниць. Майже в усіх країнах така інформація захищена законодавством, проте вона не захищається від правоохоронних органів у випадку кримінального провадження, у тому числі, коли провадження здійснюється згідно із міжнародним договором. В офшорних зонах бар'єри таємності не порушуються навіть у випадку скоєння злочинів в іншій країні.

Інформація про реальних власників компанії є конфіденційною і може надаватися лише на підставі судового рішення чи у випадках, передбачених міжнародними угодами. Конфіденційність забезпечується і стосовно капіталів, що вивозяться з інших держав, завдяки чому офшорні юрисдикції іноді використовуються у незаконних операціях. Цей факт є причиною намагання забезпечити прозорість і контроль фінансових операцій, які здійснюються з офшорними компаніями, що характерно, зокрема, для всіх держав ЄС. Недостатня прозорість і відсутність обміну інформацією з податковими органами інших держав світу, нечесна податкова конкуренція з боку офшорних юрисдикцій, їх використання для відмивання грошей, отриманих злочинним шляхом, та грошей, призначених для фінансування тероризму, зумовили негативне ставлення до офшорних юрисдикцій, передусім з боку Організації економічного співробітництва та розвитку і Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей [42].

Виходячи з рівня режиму таємності розрізняють офшорні зони, де такий режим не порушується навіть у випадку його використання у кримінальних цілях, та країни, де таємність не порушується лише стосовно податкових злочинів, при розслідуванні неподаткових злочинів цей режим припиняє дію. Зазначені привілеї роблять офшорні зони більш

привабливими для підприємців щодо вибору місця реєстрації суб'єкта господарювання [65, с. 145].

Зазвичай офшорні компанії не мають керівного офісу в місці реєстрації, юридична адреса надається місцевими фірмами. Адміністративно-управлінський центр такої компанії майже завжди знаходиться за кордоном; при цьому законодавством місця реєстрації дозволяється наявність номінальних директорів та номінальних акціонерів. Але існують випадки, коли законодавство не забороняє відкривати адміністративні офіси в офшорних зонах і надає право резидентам бути співвласниками офшорних компаній. Офшорна компанія за своїм статусом не відрізняється від інших організацій, що мають статус юридичних осіб: реєструється в установленому порядку, має передбачену законом організаційно-правову форму, визначену структуру управління, юридичну адресу, банківський рахунок та інші ознаки [66, с. 321].

Єдиної дефініції офшорних зон не має, не зважаючи на тривалий час їх існування. Проаналізувавши різні визначення ми можемо дійти висновку, що офшорна зона є видом вільно-економічної зони, а саме частиною території країни, яка установлює для інвесторів податкові, митні, фінансові пільги з метою притягнення додаткових інвестиційних засобів для активізації виробничого, торгового, зовнішньоекономічного й іншого видів діяльності. [48].

Проте водночас є відмінність, яка полягає в тому, що всі види вільно-економічних зон мають за мету притягнення як іноземного, так і вітчизняного капіталу, який нарощує прибутки усередині зони [46]. Однак офшорні зони орієнтовані на залучення тільки іноземного капіталу, й підприємства, що зареєстровані в цих зонах, не можуть вести виробничу діяльність на території зони.

Також офшорні юрисдикції відрізняються від інших вільних економічних зон поширенням зазначеного режиму виключно на суб'єктів

господарювання-нерезидентів, що не здійснюють господарської діяльності та не мають джерел доходу на її території. Підприємці використовують офшорні зони для легального зменшення податкових платежів, а також для захисту капіталу від конфіскації в політично нестабільних країнах. Через це досить часто вони стають засобом для різноманітних зловживань і створюють умови для скоєння фінансових злочинів, так званого «відмивання» незаконних доходів [65, с. 177].

Проаналізувавши вищевикладене, можна навести основні переваги та недоліки офшорних зон за допомогою таблиці [50].

Переваги	Недоліки
1. Набагато нижчі податкові ставки.	1. Низька довіра.
2. Спрощена звітність.	2. Наявність посиленої уваги з боку правоохоронних і фіскальних органів.
3. Можливість швидкого доступу до міжнародних ринків капіталів.	3. Наявність обмежень до отримання певних ліцензій.
4. Судова захищеність, у випадку розгляду по міжнародним правилам і нормам в міжнародних судах.	4. Обмеження щодо допуску на національний фінансовий ринок.
5. Складність отримання даних про кінцевих бенефіціарів.	5. Обмеження щодо допуску до національної сфери безпеки і військово-промислового комплексу.
6. Швидкість вирішення широкого кола юридичних питань	6. Презумпція винуватості офшорних юрисдикцій.
7. Низька вартість обслуговування офшорної юрисдикції.	7. Неможливість повноцінно відстоювати свої права в певній країні.

Аналізуючи переваги та недоліки офшорних зон, ми розглянули приклад Ірландії, яка є членом Європейського Союзу й виконує роль офшорної зони. Дана країна має відносно розвинуту економіку та фінансово-банківський сектор, дотримується норм ЄС щодо обігу податкової інформації та уникнення подвійного оподаткування. В той же час, в Ірландії діє м'яке податкове законодавство (корпоративний податок становить лише 12,5%), наявні численні договори про уникнення подвійного оподаткування, що дозволяють компаніям-резидентам інших держав уникнути значного податкового навантаження. В даних умовах, вигідне податкове законодавство спонукає компанії розміщувати тут свої активи. Таким чином, хоча формально Ірландію не можна вважати офшором, однак створення надзвичайно сприятливих умов для іноземних резидентів змушує європейське співтовариство говорити про дану державу як прихований офшор [71].

В Україні перелік офшорних зон затверджений Постановою КМУ від 27.12 2017 року № 1045 «Про затвердження переліку держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України» і налічує 109 офшорних юрисдикцій [25]. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.07.2005 № 271-р були затверджені заходи щодо запобігання мінімізації податкових зобов'язань, вивезення капіталів за кордон, а також відмивання коштів через офшорні зони [26].

Щодо правового регулювання, то підпункт 14.1.1221 пункту 14.1 статті 14 ПК визначає, що нерезиденти, що мають офшорний статус – нерезиденти, розташовані на території офшорних зон, крім нерезидентів, які надали платнику податку виписку з правоустановчих документів, легалізовану у встановленому законодавством порядку, що свідчить про звичайний (неофшорний) статус такого нерезидента [16]. Відповідно до Постанови Верховного Суду України від 07.07.2018 у справі №814/399/16

єдиною умовою для віднесення нерезидента до такого, який має офшорний статус, є його розташування на території офшорних зон нерезидента, а не його засновників (партнерів) [29].

Однак офшорні зони більше не згадуються ні в Господарському кодексі України, ні в Законі України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні». Отже, ми робимо висновок, що законодавець просто перелічив держави, які вважаються офшорними, без укладення відповідного нормативно-правового акту, який би регулював діяльність офшорних зон.

Підсумовуючи вищевикладене, у зв'язку зі складним фінансово-економічним становищем України, ми можемо запропонувати зменшити корпоративний податок з 15% до 12,5%, що, на нашу думку, зможе привабити іноземні компанії. Хоча це питання є досить складним та дискусійним, оскільки така зміна повинна відповідати соціально-економічному стану держави в певний проміжок часу.

Крім того, потрібно переглянути в цілому вітчизняне законодавство, особливо Кримінальний кодекс України стосовно відповідальності за економічні правопорушення в частині збільшення розмірів штрафів в статтях. Потрібно зробити їх логічними й адекватними, оскільки для фінансово-промислових груп і крупних компаній діючі штрафи є досить малі, а це сприяє нагромадженню і вивезенню капіталів з України, а також дестабілізує валютно-фінансову ситуацію в країні.

Також ми відзначаємо повну відсутність чіткої нормативно-правової бази, яка регламентувала б питання, яке вивчається. Діюче законодавство лише наводить перелік офшорних зон, однак не визначено понятійного апарату, порядку обігу податкової інформації. На нашу думку, це питання потребує подальшого теоретичного дослідження з відображенням результатів у законодавстві. Наприклад, доцільно було б реалізувати в Законі України «Про міжнародне приватне право» такий критерій

визначення національності компаній, зареєстрованих в офшорних юрисдикція, як теорія ефективного місця діяльності, висвітлюючи таким чином дійсний зв'язок цієї компанії з країною основного місця здійснення господарської діяльності.

Зауважимо, що для імплементації вищевказаних реформ потрібна політична воля керівництва країни, сформована довгострокова стратегія та ефективна команда, що реалізувала б цей план.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У ході здійснення дослідження матеріалу, викладеного в випускній кваліфікаційній роботі, були зроблені наступні висновки:

1. Поняття юридичної особи нормативно визначено не в усіх правових системах, проте можна виділити її основні ознаки, а саме: реєстрація у встановленому законом порядку; організаційна єдність, тобто наявність певної структурної системи; здатність бути позивачем та відповідачем у суді; майнова відокремленість; майнова відповідальність за зобов'язаннями; цивільна правоздатність та дієздатність; участь від власного імені в цивільному обігу.
2. В міжнародному приватному праві встановлено такі критерії визначення особистого закону юридичної особи: теорія інкорпорації, теорія осілості, теорія ефективного місця діяльності та теорія контролю.
3. Особистий статут юридичної особи в міжнародному приватному праві визначає питання порядку заснування, реорганізації та ліквідації юридичної особи; організаційної форми та правоздатності; питання правонаступництва щодо прав і обов'язків юридичної особи, що припиняється; вимоги до структури органів правління товариств, їх компетенції та порядку реалізації своїх повноважень; взаємовідносини організацій з їх засновниками та учасниками, порядок набуття та реалізації учасниками юридичної особи своїх прав та обов'язків; здатність юридичної особи відповідати за зобов'язання; вимоги до назви юридичної особи.
4. Проаналізовано правовий статус транснаціональних корпорацій в міжнародному приватному праві, а саме як різновиду об'єднання капіталу, коли материнська компанія має філії та дочірні компанії за кордоном, здійснює управління їх функціонуванням, а також встановлено основні ознаки ТНК: це економічно єдині одиниці;

самостійні, відокремлені підприємства; їх діяльність поширюється за кордоном; структурні підрозділи ТНК функціонують в правовому полі держави перебування.

5. Визначено особливість офшорних зон як юрисдикцій, де діє пільговий режим оподаткування для реєстрації компанії чи здійснення основних видів її діяльності. Сьогодні багато країн в світі намагаються залучити іноземні інвестиції та підняти власну економіку шляхом створення офшорних зон. Для цього вони визначають в національному законодавстві спрощений порядок реєстрації іноземних юридичних осіб і надають податкові пільги, обсяг яких може бути різним. Офшоризація є проявом світових процесів глобалізації. Тому таким країнам як Україна, яка бажає бути інтегрованою у світові фінансові та торговельні відносини, необхідно створити конкурентоспроможні стимули, щоб запобігти виводу капіталу в офшорні юрисдикції. Крім того, потрібно розробити дієву стратегію для розвитку бізнесу і поліпшення підприємництва. В таких умовах Україні слід спробувати перевести офшори під свою юрисдикцію, а не використовувати їх як зони утримування прибутку, капіталів та прав власності на активи. Такий перехід допоможе використовувати офшори для завоювання ринків закордоном, а також сприятиме інтеграції українських підприємств в конкурентне середовище. В свою чергу Україна зможе поліпшити своє соціально-економічне становище та прискорить свій ріст.

За підсумками дослідження розроблено такі пропозиції щодо вдосконалення законодавства України в питаннях правового статусу юридичної особи в міжнародному приватному праві:

- доповнити ст. 25 Закону України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 №2709-IV частиною четвертою такого змісту: «Особистим законом юридичної особи, зареєстрованої в офшорній

зоні, перелік яких визначається нормативно-правовими актами України, вважається право країни, основного місця здійснення господарської діяльності». Сприйняття викладених пропозицій законодавцем сприятиме, на наш погляд, підприємницькій діяльності та економічному розвитку України;

- доповнити Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 №2709-IV статтею 25¹ «Особливості визначення особистого закону юридичних осіб, на діяльність яких може здійснюватися вплив» такого змісту: «Особистим законом юридичної особи, що володіє ознаками транснаціональної корпорації вважається право країни, місця реєстрації або створення юридичної особи, яка здійснює істотний вплив на діяльність інших юридичних осіб». Зазначене доповнення полегшить застосування законодавства України, що передбачає санкції щодо держави-агресора;
- прийняти Закон України «Про фінансово-промислові групи в Україні» для чіткого регламентування діяльності ТНК в Україні, для стимулювання їх інвестиційної й інноваційної діяльності в нашій країні;
- внести зміни до Податкового кодексу України в частині визначення корпоративного податку зменшивши його розмір з 15% до 12,5%. На нашу думку, дані зміни покращать інвестиційний клімат України;
- для вирішення питання невизначеності вживання термінів «особистий закон» і «особистий статут» як синонімів пропонуємо вдосконалити українське цивільно-процесуальне та господарсько-процесуальне законодавства та доповнити ст. 25 Закону України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 №2709-IV новою частиною, в змісті якої визначити поняття «особистий закон» і

«особистий статут» тотожними і такими, що мають однакову правову силу. Зміни, на наш погляд, дозволять правознавцям коректно використовувати дане поняття;

- внести зміни до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за економічні правопорушення в частині збільшення розмірів штрафів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. с. 141.
2. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй від 24.10.1970 № 995_569/ Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569#Text (дата звернення: 15.06.2020).
3. Договір про створення Економічного союзу від 24 вересня 1993 № 997_035/ Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_035#Text. (дата звернення: 10.06.2020).
4. Договір про заснування Європейської Спільноти: міжнародний документ від 25.03.1957 № 994_017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text. (дата звернення: 24.06.2020).
5. Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах: міжнародний документ від 24.05.1993 № 3941-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_174#Text. (дата звернення: 09.07.2020).
6. Договір між Україною і Латвійською Республікою про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних, трудових та кримінальних справах: міжнародний документ від 23.05.1995 № 452/95-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/428_627#Text. (дата звернення: 05.07.2020).
7. Договір між Україною і Республікою Куба про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах: міжнародний

документ від 27.03.2003 № 1368-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192_021#Text. (дата звернення: 20.07.2020).

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950, ратифікована Україною Законом № 475/97-ВР від 17.07.97 / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text. (дата звернення: 09.10.2020).

9. Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах: міжнародний документ від 07.10.2002 № 997_619. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_619#Text. (дата звернення: 29.07.2020).

10. Регламент (ЄС) № 593/2008 Європейського Парламенту та Ради «Про право, яке підлягає до застосування щодо договірних зобов'язань («Рим I»): міжнародний документ від 17.06.2008 № 994_905. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_905#Text. (дата звернення: 07.10.2020).

11. Регламент (ЄС) № 864/2007 Європейського Парламенту та Ради «Про право, яке підлягає до застосування щодо договірних зобов'язань («Рим II»): міжнародний документ від 11.07.2007 № 994_907. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_907#Text. (дата звернення: 08.10.2020).

12. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована Україною із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014 / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text. (дата звернення: 05.10.2020).

13. Угода між Урядом України та Урядом Великої Соціалістичної Народної Лівійської Арабської Джамахірії про заохочення та взаємний захист інвестицій від 23.01.2001, ратифікована Україною 26.09.2002 / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 46. Ст. 346.
14. Угода між Урядом України та Урядом Королівства Марокко про заохочення та взаємний захист інвестицій від 24.12.2001, ратифікована Україною 11.07.2002 / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 41. Ст. 296.
15. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№18-22. ст.144.
16. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>. (дата звернення 02.09.2020).
17. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № № 40-44. С.356.
18. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV // Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40–42. Ст. 492.
19. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII // Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 49. Ст. 682.
20. Про захист іноземних інвестицій на Україні: Закон України від 10.09.1991 № 1540а-XII // Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 46. ст. 616.
21. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 29. Ст. 377.

22. Про концесію: Закон України від 03.10.2019 № 155-IX // Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 48. ст. 325.
23. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV // Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. ст. 540.
24. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 32. Ст. 422.
25. Про затвердження переліку держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України: Постанова КМУ від 27.12 2017 року № 1045 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-2017-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 01.08.2020).
26. Про заходи щодо запобігання мінімізації податкових зобов'язань, вивезення капіталів за кордон, а також відмивання коштів через офшорні зони: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.07.2005 № 271-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/271-2005-%D1%80#Text>. (дата звернення: 07.08.2020).
27. Інструкції про порядок реєстрації представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні від 18 січня 1996 року (у редакції наказу Міністерства економіки України від 15.06.2007 № 179). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0034-96#Text>. (дата звернення: 13.08.2020).
28. Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.05.2013 № 24-754/0/4-13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v-754740-13#Text>. (дата звернення: 16.08.2020).

29. Постанова Верховного Суду України від 07.07.2018 у справі №814/399/16. URL: <https://taxlink.ua/ua/court/postanova-verhovnogo-sudu-vid-07082018-roku-sprava-81439916/>. (дата звернення: 06.10.2020).
30. Рішення у справі East/West Alliance Limited проти України», рішення у справі «Совтрансавто-Холдинг проти України», рішення у справі «Агротехсервіс проти України». URL: <http://old.minjust.gov.ua/19623> (дата звернення: 10.10.2020).
31. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / за ред. А.С. Довгерта. Харків: «Одіссей», 2008. 352 с.
32. Міжнародне приватне право: навчальний посібник / за заг. ред. професора В.М. Гайворонського, професора В.П. Жушмана. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 368 с.
33. Міжнародне приватне право : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Аляб'єва Н. В. та ін. ; за ред. С. Г. Кузьменка. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 315 с.
34. Міжнародне приватне право: підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Харків: Право, 2015. 320 с.
35. Міжнародне приватне право: підручник / за ред. А.С. Довгерта та В.І. Кисіля. 2-ге видання. Київ: Алерта, 2014. 656 с.
36. Баймуратов М. О. Міжнародне приватне (колізійне) право України: правосуб'єктність осіб (теоретико-методологічні аспекти) : монографія / М. О. Баймуратов, Р. В. Чорнолуцький. Суми : Університетська книга, 2009. 252 с.
37. Балбекова О. Огляд можливих юрисдикцій для розміщення та реєстрації холдингової компанії / О. Балбекова // *Юридичний радник*. 2009. № 29. С. 3-5.

38. Батигіна О. М. Міжнародне приватне право : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. М. Батигіна та ін.; за ред. проф. В. П. Жушмана та доц. І. А. Шуміло. Харків: Право, 2011. 319 с.
39. Блінов Є. Останні зміни до законодавства з міжнародного приватного права: практичні аспекти / Є. Блінов, А. Шарикіна // *Юридична газета*. 2011. 1 лют. (№ 5). С. 9.
40. Виговський О. І. Концептуальні засади вирішення колізій у сфері міжнародного речового права / О. І. Виговський // *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 5. С. 66-71.
41. Винар Л.В. Правовий статус юридичних осіб, заснованих державою : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Л.В. Винар ; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2006. 20 с.
42. Даценко І. Господарська діяльність на території України іноземних юридичних і фізичних осіб // *Юридичний вісник України*. 2004. 19-25 черв. № 25. С. 8-9.
43. Калакура В.Я. Основні засади міжнародного приватного права / В. Я. Калакура // Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С.Довгерта і В.І.Кисіля. Київ: Алерта, 2012. С. 134-151.
44. Кибенко Е.Р. Міжнародне приватне право: навчально-практичний посібник / Е.Р. Кибенко. Харків: Еспада, 2003. 512 с.
45. Колдов Є.О. Регулювання офшорних зон в податковому праві України і зарубіжних державах: Молодий вчений, 2019. С. 375-380.
46. Кулеба Д.І. Реалізація міжнародної правосуб'єктності України шляхом участі в діяльності міжнародних організацій [Текст] : дис. канд. юрид. наук: 12.00.11 / Кулеба Дмитро Іванович. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2005. 203 с.
47. Кучеренко І.М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права: дисертація докт. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне

право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / І.М. Кучеренко ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2004. 475 с.

48. Максименко А.В. Офшорні механізми в Європейському оподаткуванні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Міжнародні економічні відносини та світове господарство / голов. ред. М.М. Палінчак. Ужгород : Гельветика, 2017. Вип. 14, ч. 2. С. 24-25.

49. Мережко О. Міжцивілізаційні колізії в міжнародному приватному праві / О. Мережко // *Юридичний журнал*. 2009. № 5. С. 34-36.

50. Москаленко А.М. Джерела права Європейського Союзу (міжнародно-правовий аналіз): автореф. дис. канд. юрид. наук. / А.М. Москаленко. Київ, 2006. 17 с.

51. Назаренко В. Поняття, сутність і види методів правового регулювання у міжнародному приватному праві // *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 1. С. 131-133.

52. Плахотнюк Н.В. Проблема застосування судами іноземного права. Іноземне право: «факт» чи «право»? // *Бюлетень міністерства юстиції України*. 2011. № 7. С. 65-71.

53. Петров В.В. Особливості цивільної правосуб'єктності юридичних осіб: окремі аспекти. *Актуальні проблеми держави та права*. 2008. № 43. С. 205-208.

54. Погорецька Н.В. Національність юридичної особи. Київ: *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 2013. №3. С. 100-107.

55. Снісаренко Л. Ю. Захист прав юридичних осіб в контексті Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод / Л.Ю. Снісаренко // *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 5. С. 1-5.

56. Спасибо-Фатєєва І.В. Деякі розсуди про юридичні особи та їх організаційно-правові форми / І.В. Спасибо- Фатєєва // *Право України*. 2007. № 2. С. 88-102.
57. Спасибо-Фатєєва І.В. Юридичні особи за Цивільним кодексом України / І.В. Спасибо-Фатєєва // *Право України*. 2014. № 2. С. 70-79.
58. Степанюк А.А. Коментар Закону України «Про міжнародне приватне право» / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків: Права людини, 2007. 263 с.
59. Степанюк А. Система методів міжнародного приватного права / А. Степанюк // *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 6. С. 60-63.
60. Степанюк А.А. Взаємність у міжнародному приватному праві / А. Степанюк // *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 7. С. 18-21.
61. Степанюк А. А. Міжнародне приватне право : підруч. / А. А. Степанюк. Харків: Кроссруд, 2008. 696 с.
62. Стрельцова О. В. Джерела права Європейського Союзу (теоретичні аспекти): автореф. дис. канд. юрид. наук за спец. 12.00.01 / О. В. Стрельцова. Київ, 2008. 21 с.
63. Фединак Г.С. Правосуб'єктність транснаціональних корпорацій у час глобалізаційних процесів (аспекти міжнародного права та міжнародного приватного права). Київ: Атіка, 2007. 200 с.
64. Фединак Г.С. Цивільно-правова природа транснаціональних корпорацій та їх договорів з приймаючою державою: монографія. Київ: Атіка, 2008. 344 с.
65. Фединак Г. С. Міжнародне приватне право: підруч. / Г. С. Фединак, Л. С. Фединак. Київ: Алерта, 2017. 504 с.
66. Федоров О. М. Міжнародне приватне право: навч. посіб. / О. М. Федоров. Д.: 2008. 528 с.

67. Чорнолуцький Р.В. Актуальні проблеми створення і діяльності спільних підприємств в Україні // *Актуальні проблеми держави і права*: 36. наук. праць. Вип. 11. Одеса: Астропринт, 2001. С. 602-605.
68. Чубарєв В.Л. Статус юридичної особи в міжнародному приватному праві: *Вісник Академії адвокатури України*, 2009. С. 104-110.
69. Шереметинська О.В., Савчук І.В. Вплив офшорних зон на економіку України. *Економічний простір*. 2016. № 105. С. 58-66.
70. Швець Ю.О., Завальнюк А.О. Податкові реформи в країнах ЄС: переваги, недоліки їх впровадження в податкову систему України. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2016. № 2. С. 21.
71. Франчук В.І., Пришла А.С. Основні наукові підходи до визначення поняття «офшорні зони». Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 2015. Випуск 1. С. 230-232.